

Lausuntoyhteenveto

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö 11.1.2023

1 Yleiset huomiot strategiaehtotuksesta

Ohjaus- ja työryhmän ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi oli lausuntokierroksella 6.6.–31.8.2022. Ehdotuksesta annettiin yhteensä 176 lausuntoa. Neljä lausunnonantajaa ilmoitti, ettei heillä ole ehdotuksesta lausuttavaa.

Lausuntoyhteenveto on jäsennetty lausuntopyyntöön väliotsikointia noudattaen. Lausuntoyhteenvedossa lausuntopalautetta on referoinnin yhteydessä voitu lyhentää tai stilisoida. Lausunnossa esiin nostettuja asioita on voitu yhteenvedossa käsitellä eri otsikon alla kuin alkuperäisessä lausunnossa, jos niiden on katsottu liittyvän toisen väliotsikon alla esitettyihin kysymyksiin. Lausuntopyyntöön aineistoinen sekä kaikkiin annettuihin lausuntoihin voi tutustua Hankeikkunassa. Valtaosa lausujista toteaa strategiaehtotuksen yleisten tavoitteiden ja toimenpidelinjausten olevan onnistuneita ja kannatettavia. Monet tavoitteet ovat myös yhteneväiset lausujan oman toiminnan ja tavoitteiden kanssa. Lausunnoissa toistuvat asian tärkeys, laajuus, ajankohtaisuus ja tulevaisuuteen katsominen. Kulttuuriperintö nähdään tärkeänä oikeutena, joka kuuluu kaikille. Myös kaikkien vastuuta kulttuuriperinnöstä korostetaan. Kulttuuriperinnön itseis- ja välineellinen arvo tulee tunnistaa kaikissa yhteyksissä. Yhteistyön merkitys korostuu monin eri tavoin. Tärkeitä ovat yhteisöllisyys ja yhteisöllisyyden tunne. Kulttuurinen moninaisuus on huomioitu strategiaehtotuksessa varsin hyvin.

Osa lausujista kritisoi tavoitteiden laajuutta ja abstraktisuutta. Tiedon tueksi kaivataan enemmän perusteluja tai esimerkiksi viitteitä tutkimustuloksiin ja muihin luotettaviin lähteisiin. Konkreettisia käytännön esimerkkejä toivotaan todisteiksi siitä, että muutoksia on mahdollista saada aikaan.

Strategian aikajännettä 2030 pidetään tiukkana ja jopa liian kunnianhimoisena. Huoli resursseista on toistuvaa. Strategian tavoitteiden toteutumiseksi riittävä rahoitus ja työvoima ovat keskeisiä.

Strategian teemoista kannatetaan erityisesti kestävää kehitystä. Luontokadon huomioon ottaminen koetaan tärkeänä. Pohdintaa aiheuttavat luonnon, kulttuuriperinnön ja talouden väliset suhteet ja ristiriidat. Myös digitalisaatio nähdään tärkeänä kokonaisuutena. Digitaaliset keinot eivät kuitenkaan saa poissulkea muita vaihtoehtoja tai jäädä ihmisten ainoaksi tavaksi käyttää kulttuuriperintöä.

Aineellisesta, aineettomasta ja digitaalisesta kulttuuriperinnöstä ja niiden määritelmistä on useita huomioita. Erityisesti esittävien taiteiden nähdään jääneen strategiassa liian vähäiselle huomiolle.

Lapset ja nuoret tulisi ottaa strategiassa vahvemmin huomioon. Monet toteavat, että kulttuuriperinnön pitäisi olla läpäisevästi mukana varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta lähtien.

Suurella osalla lausunnoista on konkreettisia toimenpide-ehdotuksia ja ne on mahdollista ottaa huomioon toimeenpanosuunnitelmaa laadittaessa.

Strategian toteutumista pidetään yleisesti tärkeänä ja erillistä toimeenpanosuunnitelmaa sen ehdottomana edellytyksenä. Käytännön esimerkkejä ja toimijoiden tunnistamista toivotaan viimeistään toimeenpanosuunnitelmaan. Myös tavoitteiden toteutumisen seurantaan toivotaan toimivia työkaluja.

2 Näkemyksiä strategiaehdotuksesta toimijatyypeittäin

Lukuun on koottu toimijatyypeittäin näkemyksiä strategiaehdotuksesta lausunnon antaneen tahon organisaation tai edustaman tahon näkökulmasta. Lausuntopyyntöön vastanneista 11 edusti ministeriöitä, 23 valtion virastoja ja laitoksia, 23 kuntia, 12 maakuntien liittoja, 22 valtakunnallisia järjestöjä, 55 taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperintöalan organisaatioita ja yhteisöjä, 8 korkeakouluja, 2 kirkollisia yhdyskuntia ja 20 muita toimijoita ja yrityksiä.

2.1 Ministeriöt sekä valtion virastot ja laitokset

Ministeriöistä lausunnon antoivat opetus- ja kulttuuriministeriön Kansainvälisten asioiden sihteeristö, Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto sekä Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto, puolustusministeriön Turvallisuuskomitean sihteeristö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö sekä ympäristöministeriö. Ympäristöministeriöllä, työ- ja elinkeinoministeriöllä ja opetus- ja kulttuuriministeriön Koulutus- ja tiedepolitiikan osastolla oli edustaja kulttuuriperintöstrategiaehdotusta laatineessa ohjausryhmässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Kansainvälisten asioiden sihteeristö toteaa, että luonnoksessa on varsin asianmukaisesti otettu huomioon myös kansainväliset yhteydet, niiden merkittävyys toimintaympäristönä, sekä se, että kansainväliseen toimintaan tulee Suomen osallistua. Samalla todetaan myös keskeiset kansainväliset sitoumukset (sopimukset ja suositukset) ja kuinka ne velvoittavat myös meitä (EU, EN ja YK/Unesco).

Puolustusministeriön Turvallisuuskomitean sihteeristö kiinnittää huomiota intersektionaalisuuteen ja nostaa esille kokonaisturvallisuuden periaatteen ennakoivasta varautumisesta. Kulttuuriperinnön osalta henkinen kriisinkestävyys on keskeisin suojattava yhteiskunnan elintärkeä toiminne, mikä yhdessä kokonaisturvallisuuden kanssa voisi näkyä strategian tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Sisäministeriön mukaan kulttuuriperinnöstä on tullut entistä ajankohtaisempi kysymys maailmantilanteen muuttuttua keväällä 2022. Kokonaisuudessaan strategiaa voidaan pitää kannatettavana ja erityisesti huomiota on tärkeätä kiinnittää siihen, että Suomen

tulisi pyrkiä toimimaan aktiivisesti sekä kansallisesti että kansainvälisesti kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi. Kansallisesti on tärkeää, että merkittävä kulttuuriomaisuus pystytään turvaamaan kaikissa turvallisuus- ja kriisitilanteissa. Sisäministeriön hallinnonalalla kulttuuriperinnön suojelemisella on vaikutuksia erityisesti pelastustoimen osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että strategiaehdotus korostaa kulttuuriperinnön laajaa vaikutusta ja merkitystä yhteiskunnassa. Sillä tunnistetaan olevan liittymäpintoja ja potentiaalista vaikutusta useisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin myös varsinaisen kulttuurialan ulkopuolella. Kulttuuriperinnön tuntemus tarjoaa uusia näkökulmia ongelmien ratkaisuun ja avaa näin mahdollisuuden hakea ratkaisua uudelta pohjalta tuorein silmin. Samalla strategiasta käy ilmi näiden liittymäpintojen vielä toistaiseksi ohuus ja tietty keskeneräisyys. Tarve vahvistaa kulttuuriperinnön roolia yhteiskunnallisten teemojen kehittämisessä ja ratkaisemisessa on kuitenkin ilmeinen. Kulttuuriperinnön ymmärtämisen kautta on mahdollista löytää toimintatapoja kestävän kehityksen eteenpäin viemiseen sekä saada perspektiiviä tulevaisuuden hahmottamiseen ja ymmärtämiseen. Kulttuuriperinnön roolin vahvistaminen edellyttää tietoista uusien liittymäpintojen hakemista ja tunnistamista eri toimijoilta.

Valtiovarainministeriö toteaa, että vuoden 2023 alusta lukien uusimuotoisten kuntien tehtävissä painottuvat entistä vahvemmin myös kulttuuriperinnön kannalta keskeiset palvelut: museo- ja kirjastotoimi, kiinteistöt, puistot ja virkistysalueet sekä koulutoimi. Kunnat ovat kuitenkin hyvin erilaisessa tilanteessa näiden palvelujen suhteen: toisissa on huomattava kiinteistöjen lisäinvestointien tarve, kun taas toisissa tarvitaan sopeutustoimia. Kiinteistöjen ja luontokohteiden säilyttämistä voivat haitata niin väestönkasvu kuin väestönmenetykset. Osaavasta työvoimasta on pulaa maan kaikilla alueilla. Kulttuuriperinnön säilyttämisen suhteen tulisi toteuttaa ratkaisuja, jotka välttävät turhia riskejä kunnan talouteen ja antavat joustavuutta paikalliseen päätöksentekoon.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että ilmastonmuutos ja luonto on nostettu keskeiseen rooliin strategiassa. Kiertotalouden periaatteet, joita kulttuuriperinnön vaaliminen lähtökohtaisesti noudattavat, voisivat olla näkyvämminkin esillä strategiakokonaisuudessa.

Valtion virastoista ja laitoksista lausunnon antoi 21, joista Kansallisarkisto, Kansalliskirjasto, Metsähallitus, Museovirasto, Opetushallitus, Suomenlinnan hoitokunta ja Väylävirasto ovat osallistuneet ehdotuksen laatimiseen ohjausryhmän jäseninä.

Kansallisarkisto toteaa, että digitaalisen kulttuuriperinnön merkitys sekä kulttuuriperintöoikeuksien toteutumisen, uusien palveluiden että kriisinkestävyys osalta tunnustetaan kulttuuriperintöstrategiassa varsin hyvin. Digitointiasteen

kasvattamisesta pitäisi kulttuuriperintöstrategiassa tehdä konkreettisempia ja vaikuttavampia toimenpidelinjauksia, kuin mitä nyt on esitetty, jotta strategia olisi paremmin linjassa Euroopan komission tavoitteiden kanssa. Kansallisarkisto haluaa nostaa esiin myös Kulttuuriperintöstrategian yhteyden Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan vuodelta 2017, jota nyt ei mainita kulttuuriperintöstrategiassa ollenkaan.

Kansalliskirjasto huomauttaa, että julkaistu kulttuuriperintö ja sen moninaisuus jäävät strategiassa vähälle huomiolle. Digitaalinen kulttuuriperintö - sekä sähkösyntyinen että digitoitu - ja digitaaliset palvelut luovat uudenlaisia mahdollisuuksia tutkimukselle, oppimiselle, sivistykselle, ja kansalaisten kulttuuriperintötietoisuuden lisäämiselle. Strategiassa korostuu kulttuuriperinnön merkitys taloudessa, mikä on hyvä, mutta samalla ehkä liikaa korostuu kulttuuriperinnön välineellisyys. Strategia voisi selkeämmin nostaa esille kulttuuriperinnön merkityksen ihmisten ja yhteisön identiteetin rakentajana ja tukijana. Vähemmistöjen kulttuuriperinnön huomioiminen ja sen mukaan ottaminen vaikkapa digitointiohjelmissa on olennaista, sillä yleensä valtakulttuurin näkyvyys on jo lähtökohtaisesti paremmin turvattu. Kulttuuriperinnön merkitys ja vaikuttavuus ulottuvat eri aikoina eri alueille, emmekä voi vielä kunnolla ennakoita, mitä hyötyjä kulttuuriperinnöstä on vaikkapa 50 vuoden päästä.

Kotimaisten kielten keskus katsoo, että strategiassa käsitellään aineetonta kulttuuriperintöä niukalti. Olisi hyvä, jos strategiassa käsiteltäisiin kielellistä kulttuuriperintöä laajemmin. Ihmisten välisen kielellisen vuorovaikutuksen asema kulttuurin rakentamisessa on keskeinen, eikä kulttuuriperintöä ole ilman sitä.

Metsähallitus toteaa, että teemojen tavoitteet vuodelle 2030 on muotoiltu selkeästi. Toimenpidelinjaukset ovat vähemmän tavoitteellisia; niissä tuetaan, vahvistetaan ja kehitetään asioita. Nyt esitetyistä toimenpiteistä monet ovat niin yleisiä, että niillä ei ohjata tai kohdenneta tekemistä.

Museovirasto pitää positiivisena, että kulttuuriperintö on noussut valtioneuvostotasoiseksi, yhteiseksi strategiseksi asiaksi Suomessa, ja sen teemat ovat tärkeitä. Keskeistä olisi strategian jalkauttaminen tavallisille ihmisille, jotka suojelevat, ylläpitävät, kantavat, harjoittavat ja uudistavat kulttuuriperintöä. Strategia on vielä varsin asiantuntija- ja instituutiokeskeinen.

Senaatti-kiinteistöjen mukaan strategiaehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja ajankohtaisia, yleisellä tasolla erittäin hyviä ja tukevat Senaatin kulttuuriperintöön liittyviä tavoitteita. Monet asiat käsitellään yleisellä tasolla, mikä tekee haasteelliseksi arvioida, mitkä ovat strategian toteuttamisen edellytykset ja käytännön toimenpiteet.

Suomen ympäristökeskus kokee hyväksi ja tärkeäksi, että strategiassa nostetaan kulttuuri mukaan osaksi kestävyysratkaisua, sekä tunnustetaan ylisukupolvisuus turvaamalla hyvinvoinnin ja merkityksellisen elämän edellytykset sekä nykyisille että tuleville sukupolville. Moni tavoite jää hieman yleispiirteiseksi ja todennäköisesti

jalostuu konkreettisiksi toimenpide-ehdotuksiksi vastuutahoineen jatkotyöstämisen aikana. Eri tavoitteille ja toimenpiteille tulisi asettaa kiireellisyysaste ja ristiriidat eri tavoitteiden välillä olisi hyvä arvioida.

Suomenlinnan hoitokunta toteaa, että strategia sisältää monia hyviä avauksia ja kannanottoja, joiden toivotaan jalkautuvan julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon valmiin strategian ja sen toimenpideohjelman välityksellä.

Taiteen edistämiskeskus pitää ehdotusta kulttuuriperintöstrategiasta lähtökohtaisesti hyvänä. Yleisesti ottaen strategia sisältää liikaa luettelomaisuutta ja on tyyllisesti ajoittain "toteavaa". Nykytilanne (resurssit ja rakenteet) heijastelee osin mennyttä kulttuuriperintöpolitiikkaa, ja tämän kriittinen tarkastelu olisi jatkossa hyödyllistä. Ehdotuksen kytkeminen ns. Faron sopimukseen luo sille arvokkaan strategisen yhteyden. Jännitteitä ja ristiriitoja ennaltaehkäiseviin toimiin tulee kiinnittää huomiota.

Tulli ja Tullimuseo toteavat, että kulttuuriperinnön turvaamisessa ja hyödyntämisessä tarvitaan erityisesti organisaatio- ja toimialarajat ylittävää näkökulmaa. Tätä voitaisiin tukea paremmin kehittämällä kulttuuriperintöä koskevaa lainsäädäntöä sekä toimijoiden konkreettista yhteistyötä.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston Ruotsin sivistystoimen yksikkö katsoo strategian antavan hyvän pohjan kulttuuriperinnön hoitamiseksi. Strategia kärsii jossain määrin siitä, että se on hyvin yleinen. Tärkeää on tunnistaa, että ihmiset voivat kuulua useisiin kulttuuriperintöyhteisöihin. Tämä on tuttua monille suomenruotsalaisille, erityisesti niille, jotka elävät kaksikielisissä ympäristöissä. Tämä on myös maahanmuuttajien kannalta tärkeä näkökohta, koska kotouttamisessa molemminpuolinen kunnioitus ja suvaitsevaisuus on välttämätöntä.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus pitää ehdotuksen laaja-alaisuutta käsitteen ymmärtämisen kannalta tärkeänä, mutta samalla heikentävän kulttuuriperinnön eri osa-alueiden ongelmien ja kehittämistavoitteiden tunnistamista ja kehittämistä.

Uudenmaan ELY katsoo, että tavoitteet ovat kannatettavia, mutta kovin yleisellä tasolla liikkuvia. Strategian lähestymistapa on viranomaisorientoitunut, eikä se välttämättä houkuttele laajempaa yleisöä. Yleisellä tasolla on kuitenkin hyvä, että strategia on laadittu ja se antaa hyvää yleis- ja taustatietoa teemasta.

2.2 Kunnat ja maakuntien liitot

Useiden kuntien ja maakuntien liittojen lausunnoissa todettiin strategian merkitys ja ajankohtaisuus. Asiakirjaa pidetään tärkeänä ja tarpeellisena. Maakuntien liittojen rooli kulttuuriperintöstrategian tavoitteiden saavuttamisessa tulisi näkyä strategiassa vahvemmin.

Asikkalan kunnan mukaan on hyvä tavoite tarjota aineettomia hyvinvointitekijöitä aineellisen kuluttamisen tilalle.

Espoon kaupungin mukaan strategian tavoitteet ja toimenpidelinjaukset jäävät abstraktille tasolle, joten sen onnistunut jalkauttaminen vaatisi ehdottomasti toimeenpanosuunnitelman laatimista yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Mikäli toimijoille asetetaan uusia tavoitteita tai jopa velvoitteita, resursointi tulee turvata. Tavoitteet on asetettu vuoteen 2030, joka on aikatauluna tiukka.

Helsingin kaupunki toteaa strategian tukevan Helsingin kaupungin tavoitteita vahvistaa kulttuuriympäristöjen huomioimista kaupunkiympäristöjen suunnittelussa, kaavoituksessa ja kunnossapidossa. Kokonaisvaltainen ja uskottava lähestymistapa kestävään kehitykseen on kulttuuriperintötoimijoille haaste. Oppiminen, osaaminen ja tutkimus ovat ratkaisevassa roolissa.

Iisalmen kaupunki toteaa, että strategiassa pitäisi pyrkiä integroimaan kulttuuriperintö muihin yhteiskunnan osa-alueisiin. Tärkeää on myös huomata kulttuuriperinnön negatiiviset ja ristiriitaiset sisällöt, ja löytää keinoja niiden ratkomiseen.

Kouvolan kaupungin mukaan strategiassa huomioidaan monitahoisesti vallitseva yhteiskunnallinen tilanne ja erilaiset haasteet. Se vaatisi ylätasoa ohjelmana mahdollisimman konkreettiset toimenpiteet ja niiden seurannan.

Etelä-Pohjanmaan liitto sanoo, että kaikkien oikeus kulttuuriperintöön on tärkeä ja laaja tavoite, ja erityisesti vähemmistöjen oikeuksien toteutumista on hyvä edistää. Oman kulttuuriperinnön ja sen merkityksen tietoisuutta lisäämällä edistetään osallisuutta ja aktiivista toimintaa kulttuuriperinnön hyväksi. Tärkeää on myös korostaa muiden kulttuuriperinnön kunnioittamista erityisesti jännitteiden ja ristiriitojen välttämiseksi. Monipuolinen kulttuuriperinnön dokumentointi, tallentaminen ja säilyttäminen on tärkeää, samoin kuin sen välittäminen.

Etelä-Savon maakuntaliitto näkee yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistamisen kulttuuriperinnön osalta erittäin keskeisenä periaatteena. On hyvä, että kansalaistoiminta ja erilaiset yhteisöt ja yhdistykset nähdään osana kulttuuriperinnön toimintakenttää. Merkittävien kulttuuriympäristöjen osoittaminen ja suojeleminen maakuntakaavoituksessa on vastuun ottamista ja toimijoiden tukemista aktiivisessa toiminnassa. Kulttuuriperinnön näkeminen hyvinvoinnin lisääjänä ja toimijoiden

yhdenvertaisuusosaamisen lisääminen on Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä tärkeä näkökulma.

Uudenmaan liitto toteaa, että oikeus kulttuuriperintöön kuuluu kaikille moniarvoisessa yhteiskunnassa. Näiden oikeuksien toteutumisen seurannan rinnalla on tärkeää varmistaa järjestäytyntä, aktiivista vuoropuhelua ao. arvojen määrittelyyn ja toiminnallisten olosuhteiden täsmentämiseksi. Esim. eri puolilla maata asuinalueiden toisistaan poikkeavien kulttuuristen piirteiden ja moninaisuuden kirjo tukitarpeineen ovat hyvin erilaisia. Harvaan ja tiheämmin asutettujen alueiden haasteet poikkeavat suuresti, joten myös tukimuotojen tulisi olla joustavia ja kohdennettavissa eri kulttuuriin toimintaympäristöihin.

2.3 Valtakunnalliset järjestöt

Lausunnon antaneet valtakunnalliset järjestöt edustivat mm. kulttuurialan katto- ja kansalaisjärjestöjä ja erilaisia kehittämisorganisaatioita. Lausunnon antaneista Suomen Kotiseutuliitolla, Suomen Kuntaliitolla, Suomen museoliitolla ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuralla oli edustaja strategiaehdotusta laatineessa ohjausryhmässä.

Finlands svenska författareförening rf toteaa, että kirjastot ja kirjat mainitaan kulttuuriperintöstrategiassa, mikä on myönteistä, mutta kirjoittajia ei mainita strategiassa lainkaan. Kulttuuriperintö ei ole staattista vaan päinvastoin kehittyvä koko ajan.

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry toteaa hyvänä, että strategiassa painotetaan yhdenvertaisuuden näkökulmaa. Yhdenvertaiset mahdollisuudet kulttuuriin ja kulttuuriperintöön lisäävät osallisuutta ja vähentävät eriarvoisuutta. Kulttuuri-osallistuminen vahvistaa henkistä kriisinsietokykyä ja mielen hyvinvointia – kaikilla pitäisi olla siihen oikeus. Yhdenvertaisuuden lisääminen tukee kestävän kehityksen linjaa. Kulta ry muistuttaa erityisesti vammaisten oikeudesta yhteiseen sekä omaan kulttuuriperintöönsä. Kulttuuriperintöstrategia onkin vietävä osaksi myös vammaispalvelulakia ja kulttuuri ja kulttuuriperintö nykyistä selvemmin osaksi kotouttamispalveluita.

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito toteaa, että strategian näkökulmat painottuvat aineelliseen ympäristöön. Aineettoman kulttuuriperinnön näkökulmasta erilaisten taitojen oppimisella ja välittämällä on keskeinen merkitys kulttuuriperinnön säilymisen ja elävänä pitämisen kannalta.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK pitää hyvänä, että strategiassa määritellään kulttuuriperintö laajasti, koska tällöin sen sisään voidaan myös ottaa monia esimerkiksi maa- ja metsätalouden piiriin kuuluvia tärkeitä suomalaisen kulttuuriperinnön muotoja, jotka eivät mahtuisi kapeamman määritelmän sisälle.

MTK:sta on tärkeää, että maa- ja metsätalouden toimintaa ei nähdä pelkästään elinkeinotoiminnan kannalta, vaan tiedostetaan myös näiden alojen merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä. MTK:n kannalta on myös hyvä, että strategiassa painotetaan eri intressien tasapainottamista ja eri tahojen välistä dialogia kulttuuriperinnön säilyttämisessä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura katsoo, että strategiassa tulisi hahmottaa nykyistä selkeämmin ero perinteen ja kulttuuriperinnön käsitteiden välillä. Strategiaan pitäisi lisätä huomio siitä, että eri muisti- ja kulttuuriperintöorganisaatioiden tulee tallentaa myös vähemmän arvokasta tai hyväksi koettua perinnettä ja kulttuuria.

Suomen Arkkitehtiliitto huomauttaa, että kulttuuriperintöstrategiassa olisi tärkeää tuoda selkeästi ja vahvasti esille rakennettu ympäristö osana kulttuuriperintöä, jotta ymmärrettäisiin jokaisen vastuu kulttuuriympäristön, myös arjen kulttuuriympäristön, kunnossapidosta.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry toteaa, että strategiassa olevat kirjaukset liittyen tutkittuun tietoon, tiedon tuottamiseen ja sen saavutettavuuden edistämiseen ja hyödyntämiseen, sekä tutkimukseen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämiseen liittyvät erityisesti tiedeinstituuttien toimintaan.

Suomen Kuntaliiton mukaan on tärkeää tunnistaa alueiden ja paikallisyhteisöjen erilaisuus, väestön kulttuuritaustojen ja kulttuuristen kysymysten moninaisuus ja perinteisen kaksikielisyyden ja suomenruotsalaisen kulttuurin edistämisen tärkeys myös 2030. Yhteiskunnan polarisoituminen sekä maailmanpolitiikan tilanne eivät nosta yksin positiivisella tavalla esiin kulttuuriperintöön liittyvien kysymysten merkitystä.

Suomen Kotiseutuliitto toteaa, että strategian tavoitteet ja toimenpidelinjaukset liittyvät keskeisesti Kotiseutuliiton ja sen jäsenyhteisöjen tehtäviin ja toimintaan ja ovat samansuuntaisia liiton oman voimassa olevan strategian kanssa (kestävyys, osallisuus, moninaisuus). Kunnianhimoisia tavoitteita kohti on tärkeää pyrkiä yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa.

Suomen museoliitto toteaa, että museoala ja museot tunnistetaan strategiassa merkittävänä kulttuuriperintöalan toimijoina. Strategiassa tarkastellut toimintaympäristön muutoksiin vaikuttavat tekijät, kuten mm. kestävän kehityksen edellytykset, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja osallisuuden lisääminen kulttuuriperintöön, ovat jo keskeisiä sisältöjä alan tämänhetkisessä keskustelussa ja toimintatapojen tavoitteellisessa kehittämisessä.

Yhteiskunnallinen arkistosäätiö huomauttaa, että museot korostuvat strategiassa. Sektorit ylittävää kulttuuriperintöorganisaatioiden yhteistyötä voisi korostaa. Lisää vastaavia yhteisiä järjestelmiä kuin Finna.fi tarvitaan. Esimerkiksi digitaaliseen

aineiston vastaanottoon, säilyttämiseen ja jakeluun tutkijoille olisi tarpeen luoda yhteisiä järjestelmiä.

Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry toteaa, että kulttuuriperintöstrategia ja sen arvopohja on organisaation toimialan ja tehtävän näkökulmasta erittäin keskeinen. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tarkasteltuna tavoitteet ja toimenpidelinjaukset on valittu hyvin ja ne edistävät osallisuutta.

2.4 Kulttuuriorganisaatiot

Useat taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperintöalan organisaatiot ja yhteisöt pitivät strategian laatimista tärkeänä. Toimijoista eniten lausuntoja antoivat museot.

Akseli Gallen-Kallelan museosäätiö toteaa, että strategiassa voisi painottaa vielä enemmän taiteen ja taidemuseoiden osuutta kulttuuriperinnön tuottajina ja vaalijoina.

Ebeneser-säätiö muistuttaa, että kulttuuriperintönäkökulmasta on tärkeää, että myös lapset otetaan mukaan toimintaan, jotta he kokevat olevansa osallisia kulttuuriperintönsä, ja myös tulevana aikuisina oppivat ymmärtämään sen merkityksen.

EMMA-Espoon modernin taiteen museo kokee, että kuvataiteen aineistojen ja taidehistorian rooli on strategiassa marginaalinen. Museo toivoo, että esimerkiksi taidekokoelmat tunnistettaisiin strategiassa ja taide itsessään liitettäisiin osaksi strategiaa muiden mainittujen osa-alueiden rinnalle.

ICOMOS Suomen osasto toteaa, että kulttuuriperinnön ja -ympäristön kestävän käytön merkitystä ja linjauksia tulisi vahvistaa. Väheksymättä digitalisaation mahdollisuuksia tulee todeta, että kulttuuriperinnön rooli muutosvoimana yhteiskunnallisen kestävyuden vahvistamisessa on moniulotteisempi. Kulttuuriperintöä ei saa eristää muusta yhteiskunnallisesta kestävyteen liittyvistä tavoiteasetteluista ja toiminnoista.

Kansanmusiikki-instituutti painottaa kulttuuriperinnön turvaamisen yhteisölähtöisyyttä, jonka tulisi läpäistä strategia kauttaaltaan, sekä sitä, että linjauksia kulttuuriperinnön näkyvyyden lisäämiseksi puuttuu.

Kulttuuripoliitikan tutkimuskeskus Cuporen mukaan kulttuuripoliittisen tutkimuksen näkökulmasta kiitettävää on, että strategiassa huomioidaan koulutuksen, tutkimuksen ja luotettavan tiedon merkitys sekä tiedon jakaminen ja lisääminen kulttuuriperintöalan toimijoiden ja tiedeyhteisön välisessä yhteistyössä.

Kuvataideopettajat KUVIS ry kertoo, että yksilön osallisuus kulttuuriperintöön, sen tunnistaminen, hyödyntäminen ja luominen ovat yleissivistävän opetuksen taide- ja taitoaineiden keskeisimpiä elementtejä. Tämä koskee luonnollisesti erityisesti omaa kulttuuriperintöä, mutta lisää myös muiden kulttuurien ymmärtämistä ja kunnioittamista. Taide- ja taitoaineissa oppilaat ja opiskelijat pääsevät sanallistamaan ja kirkastamaan omaa, digijassassa usein valtioiden ja perinteisten kulttuurirajojen välistä kulttuuriperintöään.

Lapin maakuntamuseo toteaa, että strategiassa ei mainita lainkaan museolain mukaisia alueellisia vastuumuseoita, jotka ovat osa julkishallintoa kulttuuriympäristötehtävänsä puitteissa. Strategiassa kyllä painotetaan alueellisuutta ja paikallisuutta, mutta silti siinä ei oteta huomioon vastuumuseoiden nykyistä alueellista tehtäväkenttää ja sen merkitystä.

Mobilia säätiö toteaa, että strategiassa jää näkymättömäksi teollisen ja jälkiteollisen ajan teknologinen, kokonaisvaltainen murros, joka on kulttuureissamme vaikuttanut käytännössä kaikkiin nykyisiin ihmisiin. Teknologian, teollisen tuotannon, liikenteen, maataloustuotannon ja kaupan kehitys on keskeisiä syitä ympäristön saastumiseen ja ilmastonmuutokseen, mutta samalla kehitys on ratkaisevasti tuottanut liikkumisen ja työn vapautta, lisännyt vapaa-aikaa ja henkilökohtaisia valinnanmahdollisuuksia, vähentänyt sairauksia ja lapsikuolleisuutta sekä tuonut vaurautta.

Postimuseosäätiö toteaa, että strategiassa on hyvin tunnistettu demokratian edistämisen mahdollisuudet ja uhat sille esimerkiksi mis- ja disinformaation keinoista. Strategiassa on huomioitu myös yritysten yhteiskuntavastuu. Aihe on kuitenkin tulevaisuudessa niin tärkeä, että tätä saisi vielä voimakkaammin painottaa strategiassa ja erityisesti strategian toimeenpanossa.

Sami Duodji ry toteaa, että kulttuuriperintö konkreettisessakin muodossa sisältää materiaalista ja immateriaalista perintöä. Sen vaalimiseen tarvitaan resursseja. Saamelaisen kulttuuriperinnön haltijoita tulisi hyödyntää opetuksessa ja ohjaustilanteissa mahdollisimman paljon.

Suomen estetiikan seura muistuttaa, että kulttuuriperintöalan tutkimus ja kehittäminen vaatii laaja-alaista korkeakouluopetusta kulttuuriperintöaineissa, joihin kuuluvat myös aineettoman kulttuuriperinnön alueelle laskettavat esittävät taiteet.

Suomen kirjastoseura muistuttaa, että kuntien tehtävien muuttuessa tulee varmistaa, että alueellinen yhdenvertaisuus oikeudesta kulttuuriperintöön toteutuu, kirjastojen osalta tämä tarkoittaa myös mm. sähköisiä aineistoja, joiden säilytys ei ole paikkasidonnaista.

Taidehistorian seura huomauttaa, että strategiassa ei ole tunnistettu tiedeyliopistojen ja korkeakoulujen keskeistä roolia kulttuuriperintöä koskevan tiedon

tuottajana ja levittäjinä, asiantuntijoiden kouluttajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana.

Teatterintutkimuksen Seura katsoo, että esittävien taiteiden tutkimisen ja alan tutkijakoulutuksen merkitys olisi syytä tuoda painokkaammin esiin.

Teatterin tiedotuskeskus kantaa ennen kaikkea huolta esittävien taiteiden ja niiden tutkimuksen vähäisestä painoarvosta aineettoman kulttuuriperinnön strategiassa. Sanoja ”teatteri”, ”tanssi” tai ”sirkus” ei mainita strategiaehdotuksessa kertaakaan ja esittävä taide vain kerran. Aineeton kulttuuriperintö mainitaan ehdotuksen tiivistelmässä, mutta sitä ei yksilöidymmin avata.

Turun yliopiston Suomen musiikkiteellinen seura huomauttaa, että esittävien taiteiden tieteellisen tutkimuksen asiantuntemus puuttuu strategiaehdotuksesta kokonaan. Esittävät taiteet tulisi mainita strategiassa eksplisiittisesti.

2.5 Korkeakoulut

Lausunnon antaneista Itä-Suomen yliopistolla ja Turun yliopistolla oli edustaja strategiaehdotusta laatineessa ohjausryhmässä.

Helsingin yliopisto katsoo, että strategia on erittäin tärkeä sekä kansallisesti että kansainvälisesti, ja kytkeytyy tiiviisti sekä menneisyyden että nykyisyyden tutkimukseen, ymmärtämiseen ja tiedon soveltamiseen. Strategiaehdotuksessa on tällä hetkellä huomattava paino aineellisella kulttuuriperinnöllä. Aineeton ja digitaalinen kulttuuriperintö voisivat näkyä selkeämmin. Vakiintunut termi kulttuuriperintö on varsin taaksepäin katsova ilmaus, koska uutta kulttuuriperintöä syntyy kaiken aikaa. Digitaalisen kulttuuriperinnön käytön muodot eivät ole enää erityisen uusia, eikä niitä pitäisi sellaisina kirjoittaa vuoden 2030 strategiaan. Ehdotuksessa tuodaan korostetusti esiin kirjasto-, arkisto- ja museonäkökulmia, erityisesti niiden lakisääteiset tehtävät ja taloudelliset toimintaedellytykset. Tavoitteet tulisi rakentaa kokonaisvaltaisemmiksi.

Jyväskylän yliopisto toteaa, että strategian sisällöissä kulttuuriperintö näyttäytyy pääasiassa positiivisena, voimaantumista, viihtyisyyttä ja mainetta tuottavana merkityksenä. Tämä kaventaa kulttuuriperinnön monimerkityksisyyttä. Strategiassa ei konkretisoida, miten kulttuuriperintö voisi toimia erilaisissa kiista- tai ristiriitatilanteissa. Lasten ja nuorten toimijuus kulttuuriperinnön tuottajina ja vaalijoina voitaisiin myös huomioida selkeämmin.

Oulun yliopisto toteaa, että vaikka aineellisen kulttuuriperinnön säilyttäminen on tärkeää, strategiassa korostuu nyt erityisesti rakennuksiin sitoutunut kulttuuriperintö. Strategiassa tulisi huomioida enemmän aineettoman kulttuuriperinnön sekä ajassamme syntyvän kulttuuriperinnön säilyttäminen. Lisäksi voitaisiin huomioida tarkemmin aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvät haasteet ja kipukohdat. Tärkeää olisi myös kulttuuriperinnön tarkasteleminen alueellisesta näkökulmasta aiempaa paremmin.

Tampereen yliopiston mukaan strategia nostaa keskusteluun useita ajankohtaisia ja keskeisiä teemoja ja on linjassa Faron sopimuksen kanssa. Tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia, mutta ne liikkuvat kuitenkin paikoin abstraktilla tasolla. Konkretisointi esimerkein ja uusien toimintatapojen ideointi olisi useissa kohdin suotavaa. Strategian painotuksista johtuen nyt korostuvat sosiaalinen ja taloudellinen arvo. Sana ”muisti” ei esiinny kertaakaan itse strategiatekstissä.

2.6 Muut toimijat

Lausunnon antaneista muista toimijoista saamelaiskäräjillä ja Business Finland/ Visit Finlandilla oli edustaja ohjausryhmässä.

John Nurmisen säätiö sanoo, että yleisellä tasolla strategia on vaikuttavalla tavalla kiinni ajassa ja ottaa hyvin kantaa kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä niihin liittyviin sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin, huomioimalla myös luontoa ja ympäristöä koskevat painopisteet osana kulttuuriperinnön kokonaisuutta.

Kestävyyspaneelin keskeinen huomio on se, että kestävän kehityksen kansainvälinen toimintaohjelma (Agenda 2030) on otettu yhdeksi strategian lähtökohdaksi, mutta strategian toimenpiteitä ei nivota konkreettisesti yhteen 17 SDG-tavoitteen tai yksityiskohtaisempien alatavoitteiden (169) kanssa. Vuonna 2022 hyväksytty kansallinen kestävän kehityksen strategia tarjoaa kansallisesti relevantin tavoitteenasettelun, jonka kautta kestävän kehityksen kulttuurisen ulottuvuuden toimeenpanoa voidaan vahvistaa.

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry sanoo, että on tärkeää taata varsinkin aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön osalta se, että kulttuuriperintö on saavutettavissa helposti myös näkövammaisille. Tärkeää talletettavaa ovat myös näkövammaisuuteen liittyvä kulttuuriperintö. Sitä ovat mm. pistekirjoituksen käyttö tiedonvälityksessä ja opetuksessa, näkövammaisten omaehtoinen kulttuuri- ja liikuntatoiminta sekä käsityötaidot.

Saamelaiskäräjät huomauttaa, että strategia ei pidä sisällään yhtään suoraa toimenpidettä saamelaisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Saamelaisen kulttuuriperinnön suojelun haasteet ovat erilaisia kuin valtakulttuurin kulttuuriperinnön suojelun haasteet, ja strategiassa tulisi tämän johdosta kuvata tarkemmin saamelaiseen kulttuuriperintöön liittyviä haasteita ja tarpeita.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus katsoo, että strategian tavoite tarkastella kaikkia kulttuuriperinnön osa-alueita on hyvä, mutta tarkastelu jää kuitenkin ehdotuksessa epäyhtenäiseksi. Ongelmallista on, että kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö esitetään erillisinä rinnakkaisina käsitteinä.

Suomen ortodoksisen kirkon kirkollishallitus toteaa, että kulttuuriperintöstrategiaehdotuksen tavoitteet ohjaavat yhteiskuntaa kohden kestäväää kehitystä ja kulttuuriperintötietouden vahvistumista.

3 Kommentit strategiaehdotuksen tavoitelukuihin

Lukuun on koottu lausunnossa annettuja kommentteja strategiaehdotuksen tavoitelukuihin ja toimenpiteisiin. Palaute on järjestetty luvuittain.

3.1 Kommentit alalukuun 5.1

Kaikkien oikeus kulttuuriperintöön koettiin kunnianhimoiseksi, mutta tärkeäksi tavoitteeksi, ja sen eteen tulee tehdä paljon työtä. Kulttuuriperinnön tasa-arvoista saavuttamista ja kulttuurista moninaisuutta pidettiin tärkeänä. Erityisesti vähemmistöjen oikeuksien toteutumista tulee edistää.

Yleisesti pidettiin tärkeänä, että ihmiset ja yhteisöt saataisiin laajasti kiinnostumaan ja tunnistamaan kulttuuriperintönsä, ja erilaiset tahot ja toimijat vastuutettaisiin omalta osaltaan huomioimaan kulttuuriperintö toiminnassaan.

Digitalisaatiosta todettiin, että se tuo mukanaan valtavasti uusia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Resurssien riittävyyteen kiinnitettiin useassa lausunnossa huomiota. Kulttuuriperinnön digitaaliseen pitkäaikaissäilytykseen tulisi panostaa enemmän.

Valtiovarainministeriön mukaan digitaalisen kulttuuriperinnön tallentamisessa tulee huomioida riskiperusteisesti tietojen tallentamiseen liittyvä varautuminen ja siihen liittyvät järjestelyt. Jatkossa yhtenä varautumisen näkökulmana tulisi tarkastella kulttuuriperinnönkin osalta tiedon varmistamista maan rajojen ulkopuolelle.

Kansallisarkiston mukaan on huomioitava, että teknologia tai digitaalisuus eivät liity vain säilyttämiseen, vaan niillä on keskeinen rooli myös kulttuuriperintöaineistojen käytettävyyteen ja saavutettavuuteen ajasta ja paikasta riippumatta, ja näin ollen sen mahdollistamisessa, että jokaisella olisi pääsy kulttuuriperinnön pariin.

Kansalliskirjaston mukaan strategiassa tunnistetaan kulttuuriperintöön liittyvät jännitteet ja ristiriidat ja niihin liittyvä osaamisen kasvattamisen tarve. Moninaisen kulttuuriperinnön dokumentoinnissa, tallentamisessa, säilyttämisessä ja välittämisessä on hyvä kehittää erilaisia toimintatapoja.

Kotimaisten kielten keskus toteaa, että osallisuuden merkittävänä edellytyksenä on kieli. Sen lisäksi, että on huolehdittava Suomen eri kieliä puhuvien osallisuudesta, on huomioitava myös kielellinen saavutettavuus erilaiset kielitaidot omaavien näkökulmasta. Tietoisuus selkeän kielen merkityksestä ja selkokieli ovat tärkeitä työvälineitä osallisuuden lisäämisessä.

Metsähallitus pitää kannatettavana, että kulttuuriperintöön liittyvien jännitteiden ja ristiriitojen käsittelyyn luodaan vuorovaikutteisia ja sovittavia toimintamalleja. Metsähallituksella on luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä hankittua käytännön kokemusta erilaisten arvojen yhteensovittamisesta.

Museovirasto toteaa, että digitalisaatio luo uusia mahdollisuuksia kulttuuriperinnön paikkariippumattomaan jakamiseen ja kokemiseen. Merkitykset, sekä eri kulttuurien välinen dialogi, jännitteet ja mahdollisuudet muodostuvat yhä enemmän digitaalisessa kontekstissa. On tärkeä varmistaa kulttuuriperintöalan pysyminen osana yhteiskunnan muutosta ja arkielämää. Kulttuuriperintöä muodostuu enenevässä määrin suoraan digitaalseksi ja kosketus olemassa olevaan kulttuuriperintöön on varsinkin nuoremmilla sukupolvilla uudenlainen.

Opetushallitus toteaa, että olisi tärkeää ottaa huomioon keskustelu kulttuurisesta omimisesta ja pohtia, kuka kulttuuriperinnön tallentamisesta ja käytöstä hyötyy, ja kenen kustannuksella. Kulttuuriperintöön liittyvien jännitteiden, identiteettikysymysten ja osallisuuden huomioimisessa erilaisten valtasuhteiden tunnistaminen on olennaista.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston Ruotsin sivistystoimen yksikkö toteaa, että kaikkien kulttuuriperintöä koskevan tavoitteiden toteuttaminen on erittäin vaativa tavoite. Osallisuuden edistäminen korostuu monessa yhteydessä, mutta todellisen osallisuuden saavuttaminen edellyttää myös yksilön omia aloitteita. Valitettavasti syrjäytyneiden tai syrjäytymisrajalla olevien tavoittaminen on usein vaikeinta. Heidän saavuttamisensa edellyttää uudenlaista ajattelua ja toimenpiteitä, joihin he voivat suoraan liittyä. Yleisten kunnallisten kirjastojen monipuolisilla palveluilla ja hyvällä saavutettavuudella on tärkeä rooli kulttuuriperinnön ymmärrettävyyden muotoilussa tallentajina ja välittäjinä.

Pirkanmaan ELY-keskus muistuttaa, että vaikka lähtökohtaisesti kulttuuriperinnössä korostuvat oikeudet, ei ole myöskään syytä unohtaa yksilöiden ja yhteisöjen velvollisuuksia kulttuuriperinnön säilyttämisen, hoitamisen ja suojelemisen suhteen.

Yleisradio pitää tärkeänä, että strategian tavoitteissa huomioidaan kaikkien oikeus kulttuuriperintöön, ja että sen toteutumisen hyväksi toimitaan yhdessä aktiivisesti. Kulttuuriperintöpalveluiden ja -sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta tulee edistää. Tavoite edistää kulttuuriperinnön monipuolista käyttöä nähdään positiivisena – kulttuuriperintömme kasvaa, uudistuu ja pysyy elävänä, kun sitä käytetään.

Etelä-Pohjanmaan liitto toteaa, että oman kulttuuriperinnön ja sen merkityksen tietoisuutta lisäämällä edistetään osallisuutta ja aktiivista toimintaa kulttuuriperinnön hyväksi. Tärkeää on myös korostaa muiden kulttuuriperinnön kunnioittamista erityisesti jännitteiden ja ristiriitojen välttämiseksi.

Kainuun liitto toteaa, että matalan kynnyksen osallisuus kulttuuriperinnön vaalimiseen vähentää syrjäytymistä ja mahdollisia maakäytön konflikteja. Tehokas tiedottaminen ja aitojen osallistumismahdollisuuksien lisääminen ovat tärkeitä keinoja.

Kuopion kaupunki muistuttaa, kaikkien kansalaisten oikeudesta kulttuuriperinnön kokemiseen ja välittämiseen tulee huolehtia sote-uudistuksen jälkeenkin ja vastuunjaon tulee olla selkeä. Myös ikääntyneiden ja vähemmistöryhmien kulttuuriset oikeudet tulee huomioida ja heidän arvonsa kulttuuriperinnön välittäjinä tunnistaa ja tunnustaa.

Saamelaiskäräjien mukaan saamelaisen kulttuuriperinnön käyttö ei ole ongelmattonta, koska saamelaiseen itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus päättää kulttuuriperintönsä hyödyntämisestä. Digitointikaan ei ole ongelmattonta, sillä on riski, että esimerkiksi vanhoja käsityömalleja ryhdytään hyödyntämään epäeettisesti massamatkailussa. Saavutettavuuteen on kiinnitettävä huomiota, jotta kaikkien oikeus kulttuuriperintöön voisi todella toteutua.

Maaseudun sivistysliiton mukaan uussuomalaisten tuomat kulttuuriset erityispiirteet ja tarpeet ylläpitää myös omaa kulttuuriperintöään ovat jääneet vähemmälle huomiolle, ja sen tulisi näkyä paremmin ja kuulua tärkeäksi osaksi yhteiskunnan sivistystä ja ymmärryksen lisääntymistä.

Suomalaisen kirjallisuuden seura huomauttaa, että strategia ei luo suhdetta kipeisiin ja väkivaltaisiin menneisyyksiin, joiden perintö näkyy nykyisyydessä identiteetteihin liittyvinä kamppailuina sekä edelleen jatkuvana epätasa-arvona – myös vähemmistöryhmien marginaaleissa.

Suomen Arkkitehtiliitto toteaa, että kulttuuriympäristöjen arvottaminen katsotaan mahdolliseksi vasta noin 30 vuoden kuluttua rakentamisen ajankohdasta, mutta on kuitenkin tärkeää, että myös uudemmissa kohteista ja ympäristöistä keskustellaan.

Suomen Kotiseutuliitto sanoo, että yksilöiden ja yhteisöjen osallisuus kulttuuriperintöön ja moninaisuuden huomioiminen kaikessa toiminnassa ovat tärkeitä tavoitteita. Kotiseututyötä tekevien yhdistysten, kuntien, kotiseutumuseoiden ja -arkistojen toiminnassa näitä tulisi painottaa jatkossakin. Yhteistyö ja koulutus ovat tärkeitä toimintatapoja. Kulttuuriperinnön hyvinvointivaikutusten tarkastelussa yhteistyö myös uusien hyvinvointialueiden kanssa on keskeistä.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura toteaa, että sotien, konfliktien, ilmastonmuutoksen ja rakennemuutoksen aiheuttama muuttoliike tulee yhä lisäämään erilaisten kulttuurien ja kulttuuriperintöjen moninaisuutta Suomessa. Yhteiskunnassamme tullaan tarvitsemaan enemmän ja parempia keinoja sovittaa yhteen erilaisia kulttuuriperintöjä.

Suomen museoliitto toteaa, että museoalan digitaalinen siirtymä tukee kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta, mutta se edellyttää yhteiskunnalta

kulttuuriperintöalan riittävää resursointia sekä talouden että osaamisen suhteen. Myös dokumentoinnin ja tallennuksen riittävät resurssit on turvattava ja esimerkiksi digitaalisen kulttuuriperinnön ominaispiirteet on otettava huomioon tallennuksen metodien kehittämisessä.

Taiteen perusopetusliitto TPO toteaa, että keskeistä koko strategian kannalta on tietoisuus kulttuuriperinnöstä ja sen merkityksestä. Tämä on edellytys ja ensimmäinen askel osallisuuteen ja aktiiviseen toimintaan kulttuuriperinnön hyväksi.

FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto toteaa, että puhetta kulttuuriperinnön pitkäaikaisesta digitaalisesta säilyttämisestä on ollut yli 20 vuotta, ja toimenpiteitäkin on tehty, mutta nykytoimenpiteiden riittävydestä ei voida olla varmoja.

Yleisten kirjastojen neuvosto toteaa, että yleisillä kirjastoilla on aineistollisten, pedagogisten ja tilallisten tehtävien lisäksi myös yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun tehtävä ja demokratiaa edistävä tehtävä. Yleisten kirjastojen roolina on siten myös yhtenä toimijana avata kulttuuriperinnön ja sitä koskevan tiedon sisältöä ja lisätä vuoropuhelua aineistoin ja tapahtumin.

Arkistoyhdistys katsoo, että oikeutta kulttuuriperintöön ei voida toteuttaa, ellei ole resursseja säilyttää sitä. Strategian toimenpidelinjauksiin tarvitaan myös maininta taloudellisten resurssien varmistamisesta kulttuuriperintöä säilyttävälle instituutioille, kuten arkistoille, kirjastoille ja museoille.

Yksityiset keskusarkistot ry toteaa, että kansalaisyhteiskunta, erityisesti väljästi organisoituneet toimijat, jäävät helposti ”vuoropuhelun” ulkopuolelle. Vuorovaikutusprosessissa on kehitettävää.

Helinä Rautavaaran museon mukaan moniarvoisessa yhteiskunnassa kulttuuriperintötyö ei jaottele maahanmuuttajien kulttuuria osaksi sosiaalityötä tai kriisiajan pakolaistyötä, vaan kulttuurialan toimijoilla on haaste ottaa mukaan instituutioihinsa eri taustaisia yksilöitä ja ryhmiä tasavertaisina.

Teatterimuseo muistuttaa, että esittävän taiteen alalla esitystallenteiden pitkäaikaissäilytyksestä ei ole valtakunnallista kokonaissuunnitelmaa eikä säilytystä ole resursoitu. Puute on erityisen merkittävä, kun huomioidaan esittävien taiteiden asema Suomessa.

Business Finland/ Visit Finland toteaa, että vähemmistöjen kulttuuriperinnön arvostaminen ja kulttuurisen omimisen vähentäminen vaativat laajaa osaamisen lisäämistä varhaiskasvatukseen ja opintosuunnitelmien kautta. Esimerkiksi saamelaiskulttuurin omiminen matkailuyrityksissä voi johtua yleisestä tiedon puutteesta. Ymmärrystä saamelaiskulttuurista pitäisi lisätä opetussuunnitelmiin, jolloin vähitellen kulttuurin tuntemus kasvaa ja se vähentää väärinkäytön tilanteita myös matkailussa.

3.2 Kommentit alalukuun 5.2

Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että strategiassa on tunnistettu kulttuuriperintö osana kestävästä elämäntapaa. Kulttuuriperintöarvojen, luontoarvojen ja ekologisen kestävyys tavoitteiden yhteen sovittamista kannatettiin. Myös sektorit ylittävää yhteistyötä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia kulttuuriperinnölle kannatettiin yleisesti.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan energiatehokkuuden ohella tulisi huomioida myös se, että kulttuuriperintöä omaavien rakennusten käyttämisen tulee olla turvallista.

Ympäristöministeriö toteaa, että strategiassa olisi hyvä tuoda esiin, että luonnossa oleminen, liikkuminen ja virkistäytyminen (myös esim. jokamiehenoikeudet) ovat aina olleet osa tärkeää suomalaista kulttuuria, jonka perinnettä tulee viedä eteenpäin.

Kansalliskirjasto toteaa, että kulttuuriperintöalan digitaalisissa palveluissa kannustetaan digitaalisten sisältöjen vastuulliseen kuluttamiseen. 3D- ja muu digitointi ovat olennaisia esimerkiksi ilmastonmuutoksen takia vaarassa olevan kulttuuriperinnön ja ympäristöjen säästämiseksi tuleville polville.

Museoviraston mukaan kestävyys on olennainen osa materiaalin säästämistä ja pitkiä käyttöikiä korostavan kulttuuriperinnön suojelun ydintä. Tämä on hyvin tunnistettu strategiassa. Samoin se, että kulttuuriala voi vauhdittaa kestävyysmurrosta ja tarvittavia ihmisten käyttäytymisen muutoksia. Samalla alan tulee tarkastella omia käytäntöjään kriittisesti, mikä vaatii yhteistyötä ja koordinaatiota myös hallinnonalalla. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillintä vaikuttavat kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin. Kulttuuriperinnön vaaliminen useimmiten edistää niitä, mutta myös ristiriitatilanteita voi syntyä ilman ennakoivaa yhteistyötä ja tietoa.

Senaatti-kiinteistöt toteaa, että vakaakäytössä oleviin kulttuurihistoriallisiin rakennuksiin liittyvää problematiikkaa olisi hyvä kuvata tarkemmin. Suojelluille rakennuksille ei aina välttämättä ole helppoa löytää uusia käyttötarkoituksia tai käyttäjiä. Ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyys kannalta olisi tärkeää, ettei arvokkaita kulttuuriperintökohteita ylläpidetä ja lämmitetä pitkäaikaisesti tyhjillään ilman käyttöä, vaan niille etsitään tarvittaessa uutta käyttöä aktiivisena osana yhteiskunnan toimintaa.

Suomen ympäristökeskus toteaa, että kiertotalouden periaatteiden ja kestävä luonnonvarojen kannalta on erittäin tärkeää arvioida, milloin korjausrakentaminen on kokonaiskestävyys kannalta parempi ratkaisu kuin purku ja uudisrakentaminen. Erityisesti väljästi rakennetut lähiöt ovat usein tiivistämisrakentamisen kohteina suomalaisissa kasvukeskuksissa. Strategiassa ei suoraan mainita erilaisten kaupunkiympäristöjä ja –rakenteita sekä niiden kerrostumia osana kulttuuriympäristöä. Eri aikakauden kaupunkirakenteet sisältäen myös liikenneinfran

ja rakennuskannan ovat osa kulttuuriympäristöä ja sen vuoksi tietyn aikakauden kaupunkirakenteet muodostavat säilytettävän kaupunkiympäristön kokonaisuuden.

Suomenlinnan hoitokunta toteaa, että esitetyt asiat ovat tärkeitä, mutta eivät vielä hahmotu selkeinä tehtäväkokonaisuuksina. Kulttuuri- ja luontoarvojen yhteensovittaminen on yksi maailmanperintösopimuksen perusajatuksista. Kohteiden kehittämisessä kestävä kehityksen tavoitteet ovat tulleet keskeisiksi. Tärkeää on yhteistyö ja vuorovaikutus muiden alojen kanssa sekä se, että kulttuuriympäristöillä on tärkeä rooli ja tehtävä lajikadon vastustamisessa ja luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa.

Pirkanmaan ELY-keskus pitää hyvänä, että kulttuuriperintöalan toimijat tunnustetaan yhtenä toimijana kestävä elämäntavan rakentamisessa. Olemassa olevan rakennuskannan käyttökelpoisena säilyminen on ilmastonmuutoksen näkökulmasta tärkeä tavoite, millä voidaan suoraan vähentää uudisrakentamisen tarvetta ja korjausratkaisujen myötä esim. lisätä energiatehokkuutta. Näiden lisäksi tulisi vielä tunnistaa, että ilmastonmuutoksen vaikutukset saattavat aiheuttaa suoria tai välillisiä lisäriskejä rakennusten kunnossa pysymiseen.

Varsinais-Suomen ELY toteaa, että kulttuuriperintö ja kulttuurin nouseminen arvostuksessa kulutuksen yläpuolelle olisi kestävä kehitystä. Kulttuuriympäristö voi auttaa löytämään ratkaisuja ja malleja kestäväan rakentamiseen, asumiseen ja kaupunkisuunnitteluun.

Suomen ortodoksisen kirkon kirkollishallitus toteaa, että kirkollisten rakennusten ylläpidossa tavoitteena on kiinteistöjen korkea käyttöaste, kunnossapito ja oikea-aikainen korjaaminen. Seurakuntia kannustetaan kestäväan kiinteistönpitoon ja korjaamisen kulttuuriin uudisrakentamisen sijaan.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus katsoo, että vanhimman rakennuskannan käsittelyn yhteydessä olisi tärkeää tuoda esiin, että merkittävin osa maamme vanhimmasta rakennusperinnöstä on nimenomaan kirkollista kulttuuriperintöä. Vanhimmat, yhä alkuperäisessä käytössään olevat rakennukset ovat nimenomaan kirkkoja. Lisäksi modernin rakennuskannan osalta monet arvokkaimmista rakennusperintökohteista ovat kirkollisia rakennuksia.

Jyväskylän museot toteaa, että kulttuuriperintötyössä kestävä kehityksen periaatteet ovat jo kirjoitettuna työhön itseensä. Esimerkiksi kulttuuriympäristötyö ohjaa ympäristön ja kulttuurin käyttöä kestäväällä tavalla. Korjausrakentaminen itsessään hillitsee ilmastonmuutosta ja parantaa kulttuuriperinnön säilymistä. Kulttuuriperintötyössä olevat tarvitsevat koulutusta kestävästä kehityksestä esimerkiksi organisaation hiilijalanjäljen sekä hiilikädenjäljen arviointiin. Pienimuotoisellakin kulttuuriperintötyöllä voidaan viedä kestävä kehityksen periaatteet osaksi myös muuta arjen kulttuuria. Kaikki kestävä kehitys ei kuitenkaan aina ole suoraan kulttuuriperintöä edesauttavaa, jos kestävä kehityksen hankkeet

eivät ota huomioon alueen kulttuuriympäristöä tai kulttuuriperintöä, vaan mennään vihreä talous edellä.

Turun museokeskus muistuttaa, että ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta ei voi liikaa korostaa sitä, miten tärkeässä roolissa olemassa olevan rakennuskannan hoito on. On tärkeää, että valtio välittää tätä viestiä painokkaasti. Nykyisellään perinne- ja suojelurakennukset esitetään toistuvasti ympäristön kannalta huonossa valossa, esim. korostaen yksittäisten rakennusosien energiatehokkuutta. Kansalaisille on tämän seurauksena muodostunut käsitys, että vanhat rakennukset eivät olisi ympäristöystävällisiä.

Karjalan Liiton mukaan rakennetun kulttuuriperinnön vaaliminen on konkreettinen ja tärkeä osa kulttuuriperintötyötä. Huomiota tulisi kiinnittää myös lähihistorian perintöön. Esimerkiksi siirtokarjalaisten luomaa ja rakentamaa kulttuuriperintöä nykyisen Suomen rajojen sisällä ei välttämättä tunnisteta. Kestävä näkökulma sisältyy luontevasti esimerkiksi jälleenrakennusajan ja myöhemmän perinnön korjausrakentamiseen ja vaalimiseen. Olisi pyrittävä konkretisoimaan ja kehittämään tapoja ja kriteerejä perinnön tunnistamiseksi ja arvottamiseksi.

Suomen Arkkitehtiliitto muistuttaa, että rakennettua kulttuuriperintöä ja siihen liittyviä taitoja ja menetelmiä voidaan säilyttää ja ylläpitää korjausrakentamisen ohella myös uudisrakentamisessa, kun rakennetaan uutta perinteisin rakennustavoin. Perinteinen rakennuskulttuuri on myös ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta kestävä, sillä se hyödyntää paikallisia materiaaleja ja osaamista luoden paikallista sosiaalista ja kulttuurista pääomaa.

Taiteen perusopetusliitto TPO näkee, että kulttuuriperintötyön mahdollisuuksien kirkastaminen osana kestävämmän yhteiskunnan rakentamista on tärkeä osa strategiaa. On hyvä, että lukuun on nostettu myös huomio, että osaksi kulttuuriperintöä on tallentunut myös kestäättömiä toimintatapoja. Kriittinen tarkastelu on tärkeää pitää työssä mukana.

Arkistoyhdistys ehdottaa, että luvussa mainittaisiin myös syntysähköisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttäminen digitaalisessa muodossa aineistojen koko elinkaaren ajan. Digitaalinen säilytys tulisi toteuttaa ekologisesti kestäväällä tavalla.

John Nurmisen säätiö huomauttaa, ettei luvussa mainita merta tai vesistöjä, vaikka rakennuskanta, maankäyttö, perinnebiotoopit, metsienhoito, energiantuotanto, liikenne, rakennusala ja arkeologinen kulttuuriperintö tulevat erikseen huomioiduksi. Meriin ja vesistöihin liittyvä kulttuuriperintötieto ja -taidot sekä näihin liittyvä kestävä käyttö ja hoito ovat ensiarvoisen tärkeitä kysymyksiä ilmastonmuutoksen kokonaiskuvassa.

Suomen luontopaneeli pitää hyvänä, että strategiassa tunnistetaan, että kulttuuriperintö voi joskus olla myös haitallista ilmasto- ja luontonäkökulmista ja että

kulttuuriperintöä tulee tarkastella myös kriittisesti. Ekologisen kestävyden kannalta haitallisen kulttuuriperinnön tunnistaminen on oleellista myös kulttuuriperintöön liittyvän pedagogisen työn yhteydessä.

Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan mukaan kestävän kehityksen keskustelut ja niitä koskevien käytäntöjen integrointi kulttuuriperintöalaan on tärkeä tavoite. Esimerkiksi museologiassa on tarkoitus keskittyä museokäytäntöjen kriittiseen reflektioon, opetuksen monimuotoisuuteen ja kestävyteen liittyvien teemojen tuntemuksen syventämiseen. Kulttuuriperintöä koskeva tutkimus tuo käyttökelpoista tietoa myös ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Business Finland Oy/ Visit Finland toteaa, että perinteiseen käsillä tekemiseen, rakentamiseen, luonnossa liikkumiseen tai luonnon kestävään käyttöön liittyvät taidot pitävät sisällään tietoa ja osaamista kestävämmän elämäntavan rakentamiseksi. Matkailun kautta voidaan suomalaisten luontoyhteydestä ja suomalaisten käytännöllisestä elämäntavasta ja osaamisesta kertoa matkailijoille, lisätä siten tietoa ja osaamista myös Suomen ulkopuolella. Matkailutoimijat voivat tuoda esiin suomalaisten kulttuuriperintöalan toimijoiden kestävä elämäntapaa edistäviä toimista.

3.3 Kommentit alalukuun 5.3

Yleisesti todettiin, että osaamisen vahvistaminen, kulttuuriperintökasvatus ja tutkimus ovat keskeisessä asemassa kulttuuriperinnön vaalimisessa ja kulttuuriperintötyön vahvistamisessa.

Lapset ja nuoret ansaitsevat erityistä panostusta ja resursseja omaa ja yhteistä tulevaisuutta varten. Lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita, eivät vain oppijoita.

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää, että kulttuuriperinnön osaamisessa ja tutkimuksessa liikenne- ja viestintäalan näkökulmasta kulttuuriperintöosaamista tulisi sisällyttää myös tekniikan ja insinöörialan opintoihin.

Puolustusministeriön turvallisuuskomitean sihteeristö toteaa, että kulttuuriperintökasvatuksen tuominen vahvasti eri koulutusasteille on erittäin kannatettavaa. Koulutus on kansallisen resilienssin kulmakivi ja olennainen osa kokonaisturvallisuutta. Medialukutaidon ja lähdekriittisyyden opettaminen ovat erittäin tärkeitä henkisen kriisinkestävyden ja kansallisen resilienssin kasvattamisessa.

Kotimaisten kielten keskus näkee, että erityisesti kulttuuriperintökasvatuksessa on tärkeää huomioida kieli kulttuuriperintönä ja kielen merkitys kulttuuriperinnön välittäjänä.

Maanmittauslaitos toteaa, että monipuolinen ja monikanavainen kulttuuriperintökasvatus heijastaa yhteiskunnan kollektiivista tahtotilaa luoda edellytyksiä koko elämänmittaiseen kulttuuriperintöautintaan kasvattaen identiteettiä ja luoden resilienssiä myös yksilötasolle.

Metsähallitus toteaa Kulttuuriperinnön koulutusta ja tutkimusta tulee tehdä myös sen vuoksi, että saamme tietoa kulttuuriperinnöstä ja sen hoidon menetelmistä. Kulttuuriperinnön hyväksi tehtävä työ on konkreettista ja nyt käytännön tekemisen ammattilaisista on suuri pula. Tämä tulisi ottaa huomioon konservaattori-, rakennusrestaurointi- ja arkeologien opinnoissa.

Museovirasto näkee, että kulttuuriperintötietoa olisi mahdollista hyödyntää nykyistä tehokkaammin ja systemaattisemmin oppimisen, osaamisen ja tutkimuksen palveluksessa. Digitaalisuus avaa uusia ovia tälle.

Opetushallitus toteaa, että kulttuuriperintöosaaminen voi karttua esimerkiksi osana taidekasvatusta, kulttuurikasvatusta, kielikasvatusta, yrittäjyyskasvatusta ja ruokakasvatusta. Tähän yhteyteen olisi syytä lisätä myös ammatillisen koulutuksen merkitys. Useissa ammatillisissa tutkinnon perusteissa on sisältöjä, jotka liittyvät kulttuuriperintöön ja sen vaalimiseen.

Pirkanmaan ELY toteaa, että ihmisten ja yhteisöjen omistajuus, vastuu ja osallistumismahdollisuudet kulttuuriperinnöstä edellyttävät kansalaistaitojen tukemista ja tiedon saavutettavuuden varmistamista. Rakennetun kulttuuriympäristön arvojen vaaliminen, rakennuskannan korjaustarve ja kasvava puute materiaaliressusseista edellyttävät osaavaa työvoimaa. Monialaisuuden painottaminen koulutuksessa voi synnyttää laajempaa alan ymmärrystä ja nostaa esiin uudenlaisia ratkaisuja.

Pohjois-Pohjanmaan ELY näkee kulttuurialan osaamistarpeiden sekä valtakunnallisen että alueellisen toimialakohtaisen tiedon yhteensovittamisen tärkeäksi tulevaisuuden työmarkkinoita silmällä pitäen.

Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että strategiassa tuetaan lasten ja nuorten oikeutta omaan kulttuuriperintöön.

Yleisradio pitää tärkeänä, että kulttuuriperintöaineistojen mahdollisimman laajaa saatavuutta oppimisen, osaamisen ja kasvatuksen kuin myös vapaaehtoistyön ja harrastamisen piirissä tulisi merkittävästi lisätä taloudellisten, hallinnollisten ja lainsäädännöllisten edellytysten kehittämällä. On hyvä, että digitaalisen tiedon merkitys ja digitaalisuuteen liittyvät mahdollisuudet on huomioitu. Digitaalisessa muodossa olevat aineistot ja avoimet tietokannat tukevat kulttuuriperinnön

yhdenvertaista saavuttamista ja jokaisen oikeutta päästä oman kulttuuriperintönsä äärelle.

Suomen Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että kulttuuriperinnön vahvistamisen nähdään toteutuvan ennen kaikkea vahvistamalla opetussuunnitelman perusteasiakirjoja, jotka on juuri uudistettu. Strategiassa olisi hyvä tunnistaa ensisijaisesti muut hyvät tavat vahvistaa osaamista. Kulttuuriperintösisältöjä, yhteistyötä ja osaamista voidaan edistää tuottamalla laadukasta tukimateriaalia, jota varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää paikallisesti soveltuvalla tavalla.

Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että kulttuuriperintökasvatuksen vahvistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä kulttuuriperintöalan osaamisen ja koulutuksen kehittäminen ovat tärkeitä ja kannatettavia asioita. Vapaaehtoisten toimijoiden koulutusta ja tukea ei saa unohtaa. Uusien toimijoiden ja sukupolvien saaminen mukaan kulttuuriperintötyöhön on tärkeää toiminnan jatkuvuuden ja vahvistumisen näkökulmasta.

Pohjois-Savon liitto toteaa, että maakuntien liitoilla on merkittävä tehtävä maakunnallisen kulttuuriperintötiedon tallentajana ja jakajana liittyen mm. maakuntatason kaavoituksessa osoitettuihin kulttuuriperintöön. Liitto pitää tärkeänä, että digitaalisen kulttuuriperintötiedon saatavuus ja yhteensopivuus eri viranomaisten välillä on saumatonta. Lisäksi tieto tulee olla myös helposti kansalaisten saatavilla.

Hangon museo näkee, että kulttuuriperintöä koskevan kiinnostuksen kehittäminen on yhteistyötä, jonka tulee tapahtua sekä koulussa että kodeissa. Nuorten uteliaisuutta ja kiinnostusta luovia työkaluja tulee olla.

Lappeenrannan museot toivoo, että myös nuoret sekä nuoret aikuiset otetaan tiiviisti kulttuuriperintökasvatuksen piiriin, esimerkiksi ammattioppilaitoksissa käytännön tekemisen kautta. Kulttuuriperintöorganisaatiot, kuten museot, voivat olla tässä hyviä yhteistyökumppaneita.

Tornionlaakson maakuntamuseo katsoo, että kulttuuriperintökasvatus pitää saada koko ihmiseloa läpileikkaavaksi asiaksi, jossa arvostus kulttuuriperintöä kohtaan opitaan jo varhain ja siitä nautitaan myös vanhuudessa. Kulttuuriperintökasvatuksessa on erityisen tärkeää paikallinen ja alueellinen taso, jolla vaikutetaan paikallisidentiteettiin ja muun muassa lasten ja nuorten oman lähiympäristönsä ja sen kulttuuripiirteiden havainnointiin, ymmärtämiseen ja arvostukseen. Yhteistyön kehittäminen ja turvaaminen tutkimusta tekevien tahojen ja museoiden välillä on keskeistä ja mahdollistaa paremman yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tehdyille kulttuuriperintöön liittyville hankkeille esimerkiksi näyttelyiden muodossa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura pitää hyvänä strategian painostusta, jossa sivistys hahmotetaan yhteiskunnallisena muutosvoimana, ja sitä, että strategialla pyritään

vahvistamaan opetus- ja koulutussektorin yhteistyötä eri toimijoiden, kuten kirjastojen, arkistojen, museoiden ja kotiseutuyhdistysten kanssa.

Kansanmusiikki-instituutti näkee, että erityisesti aineettoman kulttuuriperinnön turvaamisen kannalta kulttuuriperintökasvatuksen saaminen läpäisevästi osaksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmia ja niiden toimeenpanoa on ratkaisevassa ja tällä hetkellä aivan liian heikossa asemassa. Kuitenkin kulttuuriperintökasvatuksen tulisi olla mahdollisimman yhteisölähtöistä, siten että opetuksessa avataan yhteisölähtöisen kulttuuriperinnön harjoittamisen arvottamisen käytänteitä ja periaatteita ja tutustutaan perinteharjoittajien itsensä kautta ylisukupolvisen perinteeseen ja sen mahdollisuuksiin. Yhteisölähtöisyys tulisi mainita painokkaasti kulttuuriperintökasvatuksen yhteydessä kauttaaltaan.

Arkistoyhdistyksen mukaan on hienoa, että ehdotuksessa mainitaan digitaalisen pitkäaikaissäilyttämisen turvaaminen. Tekstissä voisi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota digitaalisten aineistojen laatuun sekä niiden eheyden ja alkuperäisyyden turvaamiseen pelkän säilymisen lisäksi. Digitaalisen pitkäaikaissäilytyksen turvaamiseen voi liittyä riski siitä, että joitakin aineistoja ei saada talteen lainkaan.

Bildningsalliansen rf katsoo, että vapaa sivistys antaa kaikille ihmisille ikään, sosiaaliseen tai kulttuuriseen taustaan katsomatta mahdollisuuden osallistua kulttuuriperintötoimintaan sekä edistää omaa osaamistaan sekä oppia.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura toteaa, että tutkimuksen tekeminen edistää myös kulttuuriperintöalan itseymmärrystä. Strategiassa tulisi selkeämmin esittää kulttuuriperintöalalla tapahtuvan monialaisen tutkimuksen mahdollistamista. Tutkimusyhteistyö tulisi ulottaa kulttuuriperintöalan lisäksi niihin aloihin ja toimijoihin, jotka liittyvät muun muassa kulttuuriympäristöön kohdistuviin uhkiin ja suunnittelun ja toteutuksen haasteisiin.

Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta toteaa, että kulttuuriperintöstrategiassa tulee tuoda esiin tiedeyliopistojen ratkaiseva rooli kulttuuriperinnön asiantuntijakoulutuksen ja tutkimuksen turvaajana. Vain koulutuksen avulla turvataan tutkimuksen edellytykset tulevaisuudessa. Koulutus takaa asiantuntijat taiteen ja kulttuurin kentälle.

Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunta (Historian, filosofian ja kirjallisuustieteen yksikkö) katsoo, että lasten ja nuorten rooli kulttuuriperinnön osallisina, eikä pelkästään opetuksen kohteina, tulisi huomioida selkeämmin. Vaikka kulttuuriperintöalalla tarvitaan uudenlaista osaamista, historian asiantuntijuus on yhä keskiössä, muuten kulttuuriperinnön (vaikkakin nykypäivän ja tulevaisuuden resurssina) yhteys menneisyyteen hälventyy.

Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos toteaa, että luvussa on koulutuksen osalta lähinnä huomioitu peruskouluasteet mutta ei korkeakouluja. Korkeakouluissa tapahtuvan koulutukseen panostamisen tulisi näkyä

voimakkaammin strategiassa. Tutkimukselle on annettu strategiassa enemmän näkyvyyttä.

Business Finland Oy/ Visit Finland toteaa, että kulttuuriperintöalan osaajien ja ammattilaisten ymmärrystä matkailutoimialaa kohtaan, ja päinvastoin, tulee lisätä. Näin pystytään yhteistyössä tuottamaan matkailijoille palveluita, jotka tuottavat lisätuloja kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja lisäävät alueiden matkailullista vetovoimaa, jolloin myös muut toimialat saavat lisätuloja. Laaja-alainen liiketoimintaosaaminen sekä kyky ja halu rakentaa kumppanuuksia toimialojen yli ovat tarpeellisia taitoja tulevaisuudessa.

3.4 Kommentit alalukuun 5.4

Yleisesti pidettiin tärkeänä, että kulttuuriperintö tunnistetaan strategiassa yhteiskunnan yhteiseksi pääomaksi. Sen todettiin olevan jo askel kohti kestäväää kehitystä.

Kansalliskirjasto kannattaa ajatusta, että kumppanuuksien kehittämistä ja arvoverkkojen muodostumista kulttuuriperintöalan toimijoiden, yritysten ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan välille tuetaan. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta hyötyy siitä, että palvelut ja data ovat avoimia.

Kotimaisten kielten keskus sanoo, että osa alueellista kiinnostavuutta ja vetovoimaa on alueellinen kielenvaihtelu ja kiinnostavuutta lisää tietoisuus suomen kielen murteiden ja Suomen ruotsalaismurteiden käyttöalueista.

Metsähallitus pitää tärkeänä, että kansallisesti arvokkaan kulttuuriomaisuuden hoitoon osoitetaan riittävästi varoja, jotta kohteet voidaan pitää kunnossa ja avoimina nähtävyyскоhteina. Suomi on luontomatkailumaa, ja luonnonympäristöissä sijaitsevat kulttuuriympäristöt ja kohteet ovat suosittuja käyntikohteita. Kulttuurimatkailun osaaminen vaatii monipuolista vahvistamista. Yksi kehitettävä kokonaisuus on kulttuurimatkailua palvelevan tiedon saavutettavuuden ja löydettävyyden parantaminen. Toinen keskeinen kokonaisuus on kulttuurimatkailun kestävyuden varmistaminen.

Museovirasto toteaa, että uusyritystoimintaa ja innovaatioita tulisi tukea suomalaisessa kulttuuriperintökentässä. Suomessa on vahvaa kansalais- ja harrastustoimintaa ja esimerkiksi elinvoimainen pienten museoiden kenttä. Taloudellisen vaikuttavuuden kasvattamiseksi tulisi ennakkoluulottomasti rohkaista jo eri alojen risteymäkohdissa toimivia kokeiluihin, sekä kohdistaa rahoitusta tukemaan uudenlaisten näkökulmien mahdollistamista. Tietosisältöjen ja kokoelmien saatavuusajattelua tulisi päivittää ja pyrkiä mahdollisimman pitkälle aitoon matalan

kynnyksen käyttöön ja lisäarvon tuottamiseen. Strategia voisi huomioida myös kulttuuriperinnön todennetut hyvinvointivaikutukset.

Opetushallitus huomauttaa, että kulttuuriperintöaineistojen käyttöön liittyvät tekijänoikeudet on tärkeää ottaa huomioon materiaaleissa, joita on tarkoitus käyttää kasvatuksessa ja koulutuksessa. On tarpeen turvata mahdollisuudet aineistojen käyttöön myös opetuksessa.

Senaatti-kiinteistöt esittää, että luvun tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää, että kuullaan kulttuuriperinnön tutkimiseen, suunnitteluun, korjaamiseen ja hyödyntämiseen erikoistuneita yrityksiä.

Suomen metsäkeskuksen mukaan on hyvä, että strategiassa on huomioitu myös kulttuuriperinnön huomioimisen ja hyödyntämisen taloudelliset mahdollisuudet. Esimerkiksi luontomatkailun kehittämisessä voitaisiin nykyistä vahvemmin hyödyntää metsäalan rikasta kulttuuriperintöä ja historiatietoa.

Tulli ja Tullimuseo toteavat, että kulttuuriperinnöllä on kasvava taloudellinen merkitys. Kulttuuriperinnön näkeminen liiketaloudellisena voimavarana on positiivista, sillä tällainen sitouttaa siihen useita eri tahoja ja oikeuttaa samalla kulttuuriperinnön suojeluun tarvittavia resursseja. Lisääntyvän osallistumisen tulisi lisätä myös vastuuta. Kulttuuriperinnön taloudellinen hyödyntäminen sisältää riskejä: uusien liiketoimintamallien myötä kulttuuriesineet voivat entistä helpommin joutua hallitsemattoman kansainvälisen kaupankäynnin kohteeksi.

Lapin liitto toteaa, että kulttuuriperinnön vaalimiseksi tarvitaan kestävä rahoitus pohja, jossa hyödynnetään sekä julkisia varoja että yksityistä rahoitusta. Monipuolisten rahoitusmuotojen kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Yksityissektorin yhteiskuntavastuuta kulttuuriperinnöstä tulee vahvistaa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että matkailun kehittämisessä kulttuuri, mukaan lukien kulttuuriperintö, tulee nostaa kehittämisen ytimeen. Vielä liian usein matkailua ja kulttuurimatkailua käsitellään omina kokonaisuuksinaan, omissa työryhmissä ja organisaatioissa. Lähtökohtana tulee olla aito paikallisuus.

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito pitää strategiaa hyvänä siinä, että se kytkee kulttuuriperinnön laajasti osaksi yhteiskunnan pääomaa, jolloin myös sen taloudelliset vaikutuksen nähdään laajemmin kuin vain osana kulttuuritoimintaa. Talouden näkökulmien liittäminen osaksi strategiaa edistää hallintorajat ylittävää yhteistyötä.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK pitää tärkeänä, että strategiassa tiedostetaan, että kulttuuriperintöä hallitsevat ja vaalivat myös yksityiset toimijat ja yksityishenkilöt sekä se, että julkinen tuki esimerkiksi rahoituksen ja veronkevennyksien kautta on tärkeä tapa tukea niitä, jotka suojelevat ja hoitavat kulttuuriperintöä. MTK:n mielestä on hyvä, että kulttuuriperintö nähdään myös

talouteen positiivisesti vaikuttavana asiana, ja että sen vaikutukset ovat pelkkää kulttuurialaa laajemmat.

Museoalan ammattiliitto MAL toteaa, että taloudelliset vaikutukset tulee huomioida yli sektorien; kulttuurin kerrannaisvaikutukset on huomioitava myös panostuspuolella. Kestävä kulttuuriperinnön vaaliminen tarvitsee vahvaa taloudellista panostusta, jotta alalla on jatkossakin monialaista ja asiantuntevaa henkilöstöresurssia.

Lapin yliopisto (Matkailun kulttuurintutkimus) kokee, että matkailutoimijoiden roolia voisi avata tarkemmin ja haastaa, sillä kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden välisen yhteistyön puute näkyy sekä matkailutoiminnan kestävyudessa (tai sen puutteessa) että yhteensovittamisen ongelmissa palvelutuotannon ja kulttuuristen merkitysten ymmärtämisen ja jakamisen välillä. Myöskään matkailutulot eivät jakaannu alueellisesti tai paikallisesti tasapuolisesti kulttuuriympäristön ja kulttuuripalvelujen tarjoajien ja matkailupalveluiden tarjoajien kesken.

Business Finland Oy/Visit Finland toteaa, että matkailussa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön merkitys on huomattava. Perinteet, nähtävyydet ja tapahtumat luovat vetovoimaa ja auttavat alueita erottautumaan toisistaan. Matkailijat ovat kiinnostuneita paikalliskulttuurista ja paikallisesta elämäntavasta, haluavat päästä kokeilemaan paikallisia tapoja ja taitoja ja oppia niistä. Kulttuuriperinnöltään vetovoimainen ja elinvoimainen paikkakunta houkuttelee matkailijoiden lisäksi uusia matkailuyrityksiä sekä synnyttää matkailuyritysten ja muiden toimialojen työntekijöiden pitovoimaa. Kulttuuriperinnön kestävät käyttötavat matkailussa on hyvä suunnitella kulttuuriperintöalan ja matkailualan yhteistyönä, molempien osapuolien osaamista lisäten ja varmistaen, että matkailutulo jakaantuu tasaisesti molemmille osapuolille.

3.5 Näkemykset strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista

Lausunnonantajat näkivät strategian toteutuessaan lisäävän merkittävästi kulttuuriperinnön yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Toimeenpanosuunnitelma tulisi helpottamaan tähän kysymykseen vastaamista huomattavasti, koska strategiassa ei ole esitetty esimerkiksi budjetointia tai vastuutahoja.

Positiivisten yhteiskunnallisten vaikutusten saavuttamisessa nähtiin tärkeänä yhteistyö eri alojen välillä. Vastuullisiksi toimijoiksi ja yhteistyökumppaneiksi kulttuurialan toimijoiden rinnalle tarvittaisiin yrityksiä sekä koko yhteiskunnan panostusta. Ylipäätään tiedon levittäminen yhteiskuntaan edistäisi kulttuuriperinnön näkyväksi tuleamista. Kulttuuriperinnön itseisarvoa ei tule unohtaa ja sen katsottiin olevan edellytys myös välinearvon olemassaololle.

4 Arvioita strategian toimeenpanosta

Lukuun on koottu lausunnonantajien näkemyksiä erillisestä toimeenpanosuunnitelmasta. Sen laatimista pidettiin yleisesti tärkeänä, jopa välttämättömänä. Vastaajat näkevät tärkeänä laaja-alaisen yhteistyön eri toimijoiden kanssa myös toimeenpanosuunnitelman laatimisessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää toimeenpanosuunnitelman laatimista kannatettavana, jotta laaja ja kunnianhimoinen strategia saadaan käytäntöön. Toimeenpanosuunnitelmassa tulisi huomioida työhön tarvittavat resurssit.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että kulttuuriperintöön kiinnitetään huomiota. Strategian onnistuneen toimeenpanon kannalta riittävästä resursseista huolehtiminen on tärkeää.

Valtiovarainministeriö kannattaa ajatusta erillisen toimeenpanosuunnitelman laatimisesta. Digitalisaation myötä kulttuuriperinnön muoto digitaalisessa muodossa tulee muuttumaan nopeasti ja ennakoimattomasti. Vastaavasti on myös tallentamiseen käytetyt teknologiat muuttuvat. Jatkovalmistelussa onkin tarpeen arvioida ennen strategian toimeenpanoa (ja sen jälkeen säännöllisesti) ajantasaiset näkemykset tulevaisuuden toimintamalleista ja käytettävissä olevista teknologioista.

Ympäristöministeriö pitää erillisen toimeenpanosuunnitelman laatimista tärkeänä strategian konkretisoimiseksi, uusien ideoiden kehittämiseksi sekä eri osapuolten osallistamiseksi ja vastuuttamiseksi. Strategiatekstissä toimenpidelinjaukset ovat melko yleisellä tasolla eikä vastuutahoja ole nimetty, mikä voi hankaloittaa toteuttamista. Toimeenpanosuunnitelman laatiminen vastaisi tähän haasteeseen.

Taiteen edistämiskeskus huomauttaa, että sen roolia ja asiantuntemusta osana kulttuuriperintöstrategian laadintaa ei ole huomioitu riittävästi. Virasto on sekä suoraan että välillisesti tärkeä rahoittajaviranomainen useissa taide- ja kulttuurialan toiminnoissa, jotka koskettavat kulttuuriperintöä. Virastolla on lisäksi ollut jo vuosia asiantuntijoita vähemmistöihin ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvissä kehittämistehtävissä. Virasto on myös toimeenpanevana viranomaisena monissa kulttuuriperintöstrategiaa sivuavissa politiikkaohjelmissa, kuten Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma, Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi sekä Kulttuurimatkailun tiekartta.

Helsingin kaupunki pitää erillisen toimeenpanosuunnitelman laatimista välttämättömänä, jotta strategia muuttuisi yleisen tason linjauksista konkreettiseksi toiminnaksi, ja jotta kulttuuriperintöalan toimijat voisivat kokea sen itselleen hyödylliseksi työkaluksi. Vastuu strategian toteuttamisesta käytännön työssä on pitkälti kunnilla ja muilla kulttuuriperintöä hallinnoivilla toimijoilla. Valtakunnallinen kulttuuriperintöstrategia selventää ja tukee jatkossa myös kaupungin omaa toimintaa.

5 Muita huomioita strategiaehdotuksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriön Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto toteaa, että strategiaehdotuksessa tutkittu tieto on mukana vain kulttuuriperintöä koskevilta osin. Tutkittu tieto ja koulutus muodostavat pohjan sivistykselle, jolloin tutkittu tieto ei vain hyödynnä kulttuuriperintöä, vaan on myös osa sitä. Olemisen ymmärtäminen on osa kulttuuriperintöä ja kulttuuriperinnön muodostumista: miten ympäröivä yhteiskunta toimii, miten asiat ovat järjestäytyneet ja toisaalta muuttuneet.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että valtion ja julkisen sektorin rajallisten resurssien olosuhteissa yritysten sekä erilaisten vapaaehtoistoimijoiden, kuten esimerkiksi kolmannen sektorin tai kohteiden omistajien, toimintamahdollisuuksia kulttuuriperinnön vaalimisessa vahvistetaan. Kulttuuriperintöön itseensä kohdistuvan tutkimuksen lisäksi laajasti yhteiskuntaan, yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja niiden kehittämiseen liittyvien aihealueiden sekä kulttuuriperinnön välisten yhteyksien esille tuomista tutkimuksen keinoin olisi hyvä vahvistaa.

Ympäristöministeriön mukaan strategia keskittyy tiiviisti kansalliseen kulttuuriperintöön. Kulttuurinen moninaisuus ja Suomeen hiljattain muuttaneiden kulttuuriperintö voisi näkyä vahvemmin.

Etelä-Pohjanmaan ELY toteaa, että strategiatyössä olisi hyvä valottaa laajemmin ja selkeämmin niitä uhkatekijöitä, joita kulttuuriperinnön unohtaminen ja laiminlyönti voivat aiheuttaa yksilö- ja yhteiskunnallisella tasolla.

Uudenmaan liitto muistuttaa, että Euroopan Unionin “Uusi Eurooppalainen Kulttuuriagenda” linjaa rikkaan ja dynaamisen, eurooppalaisen kulttuuriperinnön vahvasti alueiden voimavaraksi. Suomessa maakuntien lakisääteinen tehtävä sisällyttää myös kulttuurin tasapainoisen aluekehityksen elementtinä ylimaakunnalliseen kehittämiseen. Maakuntien tehtävä alueensa kehittäjänä ja kulttuurin rooli siinä mm. kulttuuriperinnön vahvistajana ja alueensa kulttuurin edistäjänä on sivuutettu strategiaesityksessä.

Saamelaiskäräjät toteaa, että viranomaistoiminnassa saamelaisen kulttuuriperinnön ymmärtäminen on ollut usein puutteellista ja erityisesti kulttuuriperinnön merkitys ja ymmärrys paikallisella tasolla voi jäädä huomioitta. Jotta kulttuuriperintöä voidaan suojella, se tulee pystyä määrittämään ja rajaamaan selkeästi. Strategiassa kuvattu kulttuuriperinnön määritelmä on hyvin yleisellä tasolla ja myöskin luonteeltaan muutoskeskeinen. Strategian hyödynnettävyyttä lisäisi, että strategiaan otettaisiin kuvaus myös saamelaisesta kulttuuriperinnöstä.

Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta esittää, että strategian tulisi enemmän korostaa osallistavaa hallintaa sekä kulttuuriperintökasvatusta laajasti eri yhteiskunnan aloilla ja koulutusasteilla. Se voi olla tärkeä syrjäytymisen estäjä ja uusien ylisukupolvisten kokemusten voimavara.

Maaseudun Sivistysliitto kokee, että matkailuteema on korostunut strategiassa. Enemmän huomiota voisi kiinnittää kulttuuriperinnön tekemiseen ja sen itsensä uudistamiseen.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry katsoo, että määritelmän passiivimuoto on ongelmallinen, koska se antaa vaikutelman, että kulttuuriperintöä vain syntyy, vaikka se on aktiivisen toiminnan tulos. Siten passiivimuotojen "synty" sekä "uudistetaan, säilytetään ja siirretään" käyttäminen tuntuu jättävän tehdyt arvovalinnat pimentoon.

Taiteen perusopetusliitto TPO katsoo, että strategiaehdotuksen alkuun kirjattu virke "Kulttuuriperintö liittyy kaikkeen ympärillämme ja se on osa elämäämme. Tämä on myös kulttuuriperintöstrategian laatimisen perusta." kiteyttää strategiaehdotuksen haasteen. Kulttuuriperintö on käsitteenä lähes kaiken kattava, joten tietoisuuden lisääminen ja sen sanoittaminen, että jokin nyt käsillä oleva asia on kulttuuriperinnön säilymisen ja elinvoimaisuuden eteen tehtävää työtä, voisi lisätä ymmärrystä aiheesta. Moni voi tehdä kulttuuriperintötyötä myös tietämättään.

Arkistoyhdistys toteaa, että aineeton kulttuuriperintö säilyy usein nimenomaan tallennettuna versiona. Näitä tallenteita säilytetään usein arkistoissa, museoissa ja kirjastoissa ja tämä olisi hyvä mainita strategiassakin. Kulttuuriperintöorganisaatioiden esittelyssä painottuvat voimakkaasti museot suhteessa esimerkiksi arkistoihin ja kirjastoihin.

Turun yliopiston Suomen musiikkitieteellinen seura huomauttaa, että ehdotuksessa ei mainita lainkaan esittävien taiteiden eikä kulttuuristen äänimaisemien tieteellistä tutkimusta ja asiantuntemusta eli sellaisia aloja kuin musiikkitiede, teatteritiede ja äänimaisematutkimus.

Tiedon- ja arkistonhallinnan ammattiyhdistys kokee, että asiantuntijoiden rooli jää strategiaehdotuksessa melko vähäiseksi. Kirjastoissa, museoissa, arkistoissa ja muissa ns. ikuisuuslaitoksissa työskentelevät joutuvat viime kädessä kantamaan merkittävän vastuun strategian muuttamiseksi käytännön teoiksi.

Taidehistorian seura pitää tiedon puutetta kulttuuriperinnön pahimpana uhkana. Suomalaiset tuntevat huonosti historiaansa ja kulttuuriperintöä, sen moninaisuutta, kerroksellisuutta ja ajallista jatkumoa. Kulttuuriperinnön säilyminen edellyttää koulutusta ja asiantuntemusta, jotka perustuvat suurelta osin yliopistoissa ja korkeakouluissa tehtävään humanistiseen tutkimukseen, opetukseen ja tiedon levittämiseen, asiantuntijoiden kouluttamiseen ja suuren yleisön sivistämiseen.

Liite: Lausunnon antaneet tahot

Akseli Gallen-Kallelan museosäätiö	Iisalmen kaupunki
Ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortio	Ilomantsin kunta
Arkistoyhdistys – Arkivföreningen ry.	Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos
Asemapuistojen tutkijat	John Nurmisen Säätiö
Asikkalan kunta	Joulupukkisäätiö – Santa Claus Foundation sr
Bildningsalliansen rf	Jyväskylän kaupunki
Business Finland Oy - Visit Finland, Business Development	Jyväskylän museot (Keski-Suomen museot ja Jyväskylän taidemuseo)
Cultura-säätiö	Jyväskylän yliopisto, Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ja avoimen tiedon keskus
Designmuseo	Järvenpään kaupunki
Ebeneser-säätiö sr	Kaakkois-Suomen ELY-keskus
EMMA-taidemuseosäätiö sr.	Kainuun liitto
Erikoiskirjastojen neuvosto	Kalevalainen kansanparannus - säätiö, Perinnehoitojen neuvottelukunta
Espoon kaupunki	Kankaanpään kaupunki
Etelä-Karjalan liitto	Kansalaisopistojen liitto KoL – Medborgarinstitutens förbund MiF ry.
Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Kansallisarkisto
Etelä-Pohjanmaan liitto	Kansalliskirjasto
Etelä-Savon maakuntaliitto	Kansanmusiikki-instituutti ry.
Finlands svenska författareförening rf	Karjalan Liitto ry.
FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto	Keronen Anne
Hangon kaupunki, Hangon museo	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö	Keski-Suomen liitto
Helsingin kaupunki	Kestävyyspaneeli
Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta	Kirkkohallitus
Härö Mikko	
ICOMOSin Suomen osasto ry.	

Kokkolan kaupunki, K.H.Renlundin museo	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Korsberg, Hanna, Teatteritieteen professori ja tieteenalavastaava, Filosofian, historian ja taiteidentutkimuksen osaston johtaja, Helsingin yliopisto	Maa- ja metsätalousministeriö (ei lausuttavaa)
Koski Pirkko, Teatteritieteen professori emerita, Helsingin yliopisto	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.
Kotimaisten kielten keskus	Maanmittauslaitos
Kotiseutuyhdistys Kolarin Vasittu Luuta ry.	Maaseudun sivistysliitto ry.
Kouvolan kaupunki	Mediakasvatuskeskus Metka – Centralen för Mediefostran Metka
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry.	Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy
Kulttuurikompenaatio	Metsähallitus
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö sr (Cupore)	Mobilia säätiö sr
Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry.	MTK Häme
Kuopion kaupunki	Museoalan ammattiliitto MAL ry.
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	Museovirasto
Kuortaneen kunta	Mustasaaren kunta
Kuvataideopettajat KUVIS ry.	Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry.
Kymenlaakson liitto	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kansainvälisten asioiden sihteeristö
Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
Lahden kaupunki, Lahden museot	Opetus- ja kulttuuriministeriö Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto (ei lausuttavaa)
Lapin liitto	Opetus- ja kulttuuriministeriö Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto (ei lausuttavaa)
Lapin yliopisto, Matkailun kulttuurintutkimus, Matkailututkimus, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta	Opetushallitus
Lappeenrannan kaupunki, Lappeenrannan museot	Oulun yliopisto
Lieksan kaupunki	Peuran museosäätiö sr - Rautalammin museo
Liikenne- ja viestintäministeriö	Pirkanmaan ELY-keskus
Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
	Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Savon liitto	Suomen Kuntaliitto ry.
Porvoon museo	Suomen käsityön museo
Postimuseosäätiö sr	Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Puolustusministeriö, Turvallisuukskomitean sihteeristö	Suomen Luontopaneeli
Puutarhataiteen seura ry.	Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry.
Rovaniemen kaupunki, Lapin maakuntamuseo	Suomen metsäkeskus
Ruokavirasto	Suomen Metsämuseo Lusto
Saamelaiskäräjät	Suomen Metsästysmuseum – Finlands Jaktmuseum ry.
Sámi Duodji ry.	Suomen museoliitto ry.
Satakunnan museo	Suomen Näyttelijäliitto – Finlands Skådespelarförbund ry.
Savonlinnan kaupunki	Suomen ortodoksinen kirkko
Senaatti-kiinteistöt	Suomen ortodoksisen kirkkomuseon säätiö, Suomen ortodoksinen kirkkomuseo RIISA
Siivonen Katriina	Suomen Teatterit ry.
Sirkuksen tiedotuskeskus ry.	Suomen ympäristökeskus SYKE
Sisäministeriö	Suomenlinnan hoitokunta
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry.	Välimäki Susanna, Taiteiden tutkimuksen apulaisprofessori, Helsingin yliopisto
Suomen ajoneuvohistoriallinen keskusliitto – SAHK ry.	Svenska Finlands folkting
Suomen arkeologinen seura ry.	Taidehistorian seura ry. – Föreningen för Konsthistoria rf
Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA	Taiteen edistämiskeskus
Suomen arkkitehtuurimuseon säätiö sr	Taiteen perusopetusliitto TPO ry.
Suomen elokuvatutkimuksen seura ry.	Tampereen kaupunki
Suomen Estetiikan Seura ry.	Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Suomen ilmailumuseosäätiö	Teatterimuseon säätiö
Suomen kirjastoseura ry.	Teatterin tiedotuskeskus TINFO ry.
Suomen Kotiseutuliitto	Teatterintutkimuksen Seura ry.
Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry.	
Suomen Kulttuuriperinnön Säätiö	
Suomen kulttuuriperinnön tuki ry.	
Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry.	

Tekniikan museon säätiö	Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Teuvan kunta (ei lausuttavaa)	Varsinais-Suomen liitto
Tiedon- ja arkistohallinnan ammattiyhdistys ry.	Vihdin kunta, Vihdin museo
Tornionlaakson maakuntamuseo	Väylävirasto
Tulli ja Tullimuseo	Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry.
Turun museokeskus	Yhteiskunnallinen arkistosäätiö
Turun yliopisto, Suomen musiikkitieteellinen seura	Yksityiset keskusarkistot – De privata centralarkiven ry.
Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos	Yleisradio Oy
Tutkimusyhdistys Suoni ry.	Yleisten kirjastojen neuvosto
Työ- ja elinkeinoministeriö	Ympäristöministeriö
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Ystävyysseurojen Liitto ry.
Uudenmaan liitto – Nylands förbund	Yva ry.
Valtiovarainministeriö	Åbo Akademi